

TAMMI

A woman with dark hair styled in a bun, wearing a green lace dress with black sleeves and a white collar, stands in front of a house. The house has light-colored siding and a window with a decorative pediment. The background is filled with green foliage.

PIRJO
TUOMINEN
Opettajatar

PIRJO
TUOMINEN
Opettajatar

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

Pirjo Tuomisen romaanit

- Opettajatar, 2019
Tulen väri punainen, 2017
Hiljaiset huvimajat, 2016
Toinen silmä päivä, toinen yö (Mailis Sarka -sarja), 2014
Muistatko Marjatan? (Mailis Sarka -sarja), 2013
Silkipunos (Mailis Sarka -sarja), 2012
Tuonelan joutsen (Mailis Sarka -sarja), 2011
Perintömaat, 2010
Naistenvälssi, 2009
Kotiopettaja, 2008
Maan nälkä (Satakunta-sarja), 2007
Alakuloinen romanssi, 2006
Linnat, 2005
Vihreät oksat, 2004
Kultavainiot (Satakunta-sarja), 2003
Sillat yli joen (Satakunta-sarja), 2002
Itkevät syvät vedet (Satakunta-sarja), 2001
Mies metsätieltä, 2000
Täydellinen nainen, 2000
Kaarina Hannuntytär, 1999
Tulen pojat, veden tyttäret (Kokemäki-sarja), 1998
Kuningasväylä (Kokemäki-sarja), 1997
Suuren joen maa (Kokemäki-sarja), 1996
Hakaniemen kaunis Helene, 1995
Huvila Aurinkorannikolla, 1994
Ylpeät purjeet (Alaska-sarja), 1993
Villit vedet (Alaska-sarja), 1992
Hovikosken valtiatar (Suuriruhtinaanmaa-sarja), 1991
Ruukinkartanon rouva (Suuriruhtinaanmaa-sarja), 1990
Kenraalitar (Suuriruhtinaanmaa-sarja), 1989
Edustusrouva, 1987
Herrasmies, 1987
Jälkeemme kukkiva maa, 1986
Puoliherran huone, 1986
Nukkeleikki, 1985
Puhtaana käteen, 1984
Keskeneräinen elämä, 1983
Sinun vuorosi tulee, 1983
Myrttiseppeleet, 1982
Arvoisa rouva Marie, 1981
Tuuliajolla, 1980
Sinisilmä, 1979
Mariaana, Vantaan tytär, 1978

© Pirjo Tuominen ja Kustannusosakeyhtiö Tammi 2019

ISBN 978-952-04-0422-2

Painettu EU:ssa

*Elämän salaisuuden ymmärtäminen
on siinä, että otamme elämän
sellaisena kuin se on.*

*Niin kauan ei elämäni ole murrettu,
kuin en itse sitä riko.*

*Niin kauan kuin minulla on
voimia ja terveyttä,
minun ei tarvitse vaipua epätoivoon.*

ALJA RAHMANOVA

Henkilöt

1840–1870

BALCKIEN HUONEKUNTA

Platon, filosofian maisteri, opettaja
hänen tyttärensä Rosa, Sally, Emelie ja Annie
perheen luottopalvelija Natalie (Natti)
Ewa, Platonin edesmennyt vaimo ja tyttöjen äiti

MUUT HELSINKILÄISET

Amalie Ertmann, fruntimmerskolanin johtajatar
Eric Anders Chrons, kirkkoherra, ja tämän vaimo Natalie

KEISARILLINEN KADETTIKOULU JA HAMINA

David Burgfelt, kadetti
Herbert Wettstein ja hänen äitinsä Rakel
Mimmi Klattberg, Rosan ystävä

AKILAN KARTANON JA SEN LÄHISEUDUN VÄKEÄ

Helmer Örn, vapaaherra
hänen äitinsä Desideria Örn, vapaaherratar
Matias Bremer, insinööri, kotoisin Königsbergistä
Alfred Ritter, miespalvelija
Matami Nyren, huushollerska
Sigge Johansson, puukhollari
puukhollarin vaimo Reetta Hannula, poika Karl (Kalle)
Jesper Rönni, pehtori

Greta Mopp, matami, huushollerska
Atte Falck, tehtaiden isännöitsijä
Antonius von Holtz, seikkailija
Angelika Elfving, Kaunislahden kartanon leskiemäntä
Aura ja Olivia Rosenberg, Riialan kartanon neidit
Anna Kyrö, Lumpgulan työläinen
Annan tytär Antonia (Toni)
Selma Salmen, Suontaan koulun opettajatar
Selman sukulaiset hovioikeudenneuvos Blomgren ja maisteri Felix
Thule

LIELAHDEN KARTANO

Ebba Ekenqvist, kartanon leskiemäntä

KÖNIGSBERGIN BREMERIT

Aron, tukkukauppias, Matiaksen isä
Magda, Matiaksen äiti
Ida ja Ada, Matiaksen sisaret

METHERIEN HUONEKUNTA

Margareta, rouva
hänen poikansa Hannes, filosofian tohtori
Maria, piika

TAPAHTUMAPAIKAT

Helsinki ja Hamina
Hämeessä Akilan, Lielahden, Riialan ja Kaunislahden kartanot
Itäisessä Preussissa Königsbergin kaupunki, Herzograthin linna ja
Bremerhofin maatila
Suontaan koulu ja sairastupa Akilassa
Italiassa Pisan kaupunki

Helsingissä

”Hyvää päivää! Haluaisin puhutella neiti Balckia.”

Wladimirinkadun varrella sijaitsevan talon paraatioven edessä seisoivat verkaan ja silkkiin pukeutunut herrasmies. Korkea hattu nousi kohteliaasti ja ruskettuneilla kasvoilla leikki hienoinen hymy. Natti Ivanova, Balckin talon kokenut kotihengetär, arvioi vieraan olevan noin neljäkymmenenviiden.

Helsingissä koko kevään puhaltanut merituuli kuljetti tyhjää paperipussia katua pitkin ja kohotti mennessään Nattin esiliinan helmaa. Tulija ojensi kalliille paperille painetun visiittikortin, jota vilkaistessaan Natti näki kohokirjaimin korostettuna konsuli, vapaaherra Helmer Örnin kaikin puolin kunnioitettavan nimen.

Vaikka talossa asui neljä neiti Balckia, Natti tiesi ilman muuta konsulin tarkoittavan Rosa-neitiä. Hän oli vanhin sisarusarjan neideistä ja vastasi painoarvoltaan kolmea nuorempaa sisartaan, vaikka olikin uumiltaan kuin pajunvirpi.

”Neiti Balck ei ole kotona, konsuli, mutta odotamme häntä pikapuolin. Haluaako konsuli tulla sisälle odottamaan?”

Konsuli halusi. Hän nousi matalat portaat ja salli Nattin auttavan pitkän päällystakin riisumisessa. Hattunsa hän ojensi

Nattille, joka tahteli ohuet nahkahansikkaat huolellisesti sen sisälle ja nousi sitten varpailleen asettaakseen sen hattuhyllylle, jossa oli hyvin tilaa. Talossa ei asunut muita miehiä kuin maisteri Platon Balck, neitien isäpappa.

Helmer Örnin elämänpäiriin ei kuulunut ikääntyneen sisäpalvelijan tarkkaileminen, mutta nyt häntä hienoisesti huvittivat kuihtuneiden kasvojen ohimoilla keikkuvat kiharakimput. Ne taisivat olla tekotukkaa ja kaiken lisäksi eri väriä kuin päähineen alta kurkkiva oma kasvu.

Konsuli astui Nattin ohjaamana huoneeseen, joka täytti matalana ja pitkänä koko puutalon kadunpuoleisen sivun. Vaistomaisesti Örn taivutti päätään pelätessään kolhivansa sen kattopalkkeihin tai oven kamanaan. Hän oli kookas mies, hyvin ryhdikäs ja kaikesta päätellen tottunut saamaan osakseen sekä kunnioitusta että tottelevaisuutta, ja Natti tarjoi hänelle kumpaakin niiailllessaan ja tuodessaan kupillisen teetä odotusaikaa lyhentääkseen.

”Neiti Balck on vielä oppitunnilla”, Natti sanoi pahoitellen. ”Siellä he ovat kaikki, maisteri ja neidit.”

Örn rypisti tuuheita kulmakarvojaan, kaivoi esille kultaisen taskukellonsa ja tarkisti lukeman, joka oli samaa mieltä seinällä äänekkäästi tikittävän kellon kanssa.

”Minun olisi pitänyt kirjoittaa ja sopia tulostani”, Örn sanoi miltei anteeksipyytävästi, mikä todisti Nattille, että miehellä oli käytöstapoja. ”Mutta satuin olemaan Helsingissä ja päätin hoitaa asiani saman tien.”

Nattin naisellinen uteliaisuus kärsi ankarasti paineen alla. Mikäli kyseessä olisi ollut Platon Balck, konsulin vierailu ei olisi ihmeemmin kummastuttanut, mutta mitä tämä mies halusi Rosasta? Kenties hän oli jonkun oppilaan isä, joka halusi valittaa tyttärensä heikosta menestyksestä tai ilmoittaa tämän Balckin tyttöpensionaattiin. Kunhan ei vain olisi kyse rahan

takaisin vaatimisesta. Mitä talousvaroihin tuli, Balckien talossa vallitsi ainainen kituutus.

Eniten Nattia kuitenkin kaiheri salainen huoli Rosan maineesta. Oliko konsulin korviin kantautunut jokin ikävä juoru, kun hän rohkeni lähestyä tällä tavoin nuorta naista? Natti kannatti kiihkeästi herätysliikettä ja oli kätkenyt syvälle sydämeensä sen opit säädyllisestä elämästä.

Helmer Örn istuutui ikkunan lähelle. Tuoli oli pieni ja huojui huolestuttavasti. Örn silmäili ympärilleen, mutta salin kaikki tuolit vaikuttivat yhtä käyttökelvottomilta. Tee läikkyi pikkuruudessa kupissa saaden miehen tuntemaan olonsa karhuksi leikkimökissä. Hän oli tottunut suuriin huoneisiin, tilaan ja vankkuuteen. Ajan vaatimaa säädyllisyyttä tässä matalassa majassa joka tapauksessa kunnioitettiin, sillä jopa taffelipianon jalat oli verhoiltu piiloon. Ne olisivat voineet herättää sopimattomia ajatuksia puhdassydämisessä katsojassa, ja siksi ne kätkettiin kuten miesten jalat housunlahkeilla ja naisten jalat pitkillä hameilla.

Tee oli hyvää, kuumaa ja tuoksuvaa. Kadulla pitsiverhojen takana saattoi aavistaa liikettä, ja juorupeilissä vilahti naisten hahmoja. Ei kestänyt kuin hetken, kun ahdas tampuuri täyttyi naisten keveästä juttelusta, naurahduksista ja alushameiden kahinasta. Jutustelu oli niin hilpeää ja tyttömäistä, että Örnin mieleen nousi kuva vapaalle päästetystä tyttöpensionaatin luokasta.

Puhetulva katkesi äkkiä, ja Örn arvasi oven avanneen palvelijattaren pujahtaneen tampuuriin varoittamaan salissa odottavasta vieraasta. Seinällä riippuvassa peilissä saattoi nähdä kaistaleen eteistiloista, ja Örn huomasi varastavansa näyn, jota ei ollut tarkoitettu hänen silmilleen. Pitkähkö nainen silitteli hiuksiaan, vilkaisu Örnin visiittikorttia ja oikoi puvunedustansa röyhelöitä. Hän astui saliin kohdatakseen seisomaan nousevan Örnin katseen.

Mies hämmentyi. Oliko tässä se neiti Balck, jota hän etsi? Hän oli odottanut paljon vanhempaa naisenpuolta, tukevaa koulumamsellia, jonka hiukset olisi vedetty tiukalle nutturalle ja nenällä keikkuisi pyöreälinssiset lasit. Tämä nainen näytti neitoselta, vartalo oli korsettien kahleissa, mutta silti notkea. Hiukset olivat sileällä kampauksella, kammatut keveästi pois kasvoilta ja nostettu pukevalle nutturalle.

Nainen asteli rohkeasti kohti, ojensi kätensä ja katsoi Örneä silmiin. Silmät olivat siniharmaat ja katse peloton. Kasvonpiirteet olivat lujat ja leuka päättäväinen. Se miellytti ja hätkähdytti Örneä. Tasa-arvoinen: moinen ajatus syöksähti hänen ajatustensa läpi. Se oli outo tunne. Nuori nainen ei mielistellyt eikä keimaillut. Hän näytti ihmiseltä, jonka kanssa saattoi puhua asiaa. Örn huokasi helpotuksesta.

”Neiti Balck?”

”Rosa Balck. On kunnia saada tutustua, konsuli Örn. Olen ymmärtänyt, että haluatte keskustella kanssani. Isäni ei ole valitettavasti vielä tullut, mikäli kaipaatte hänen läsnäoloaan. Mutta jos kyseessä ovat kouluasiat, voitte huoletta luottaa minuun.”

”Juuri siitä on kyse, neiti Balck. Koulusta –”

”Olkaa hyvä, istuutukaa, konsuli. Valitan huonekalujemme keveyttä, mutta talossa on pääasiassa naisväkeä. Isäni lempituoli on tuossa uunin kupeessa, mikäli pelkääte putoavanne näiltä muilta.”

Se oli epätavallista.

Huumorintajuinen hymy valaisi hetkeksi naisen kasvot.

”Hetkinen, konsuli, pujahdan pyytämään teetä minullekin, ja kenties konsulille maistuisi toinen kupponen? Koulupäivän aikana ehdin harvoin nauttia mitään, aina on kova kiire.”

Konsuli ei päässyt puuta pitempään asiassaan, sillä äkkiä hän istui ahtaassa ruokasalissa ympärillään neljä naista, joiden

rupattelu pulppusi kuin tulvavesi, he nauroivat ja kiusoittelivat toisiaan. Vieraan läsnäolo ei näyttänyt haittaavan heitä, vaan he tarjoilivat luontevasti teetä, voileipiä ja kakkua, ja konsuli huomasi riisuvansa vaivihkaa jäykkyyden ja omanarvontunnon harteiltaan. Hän huokasi jälleen huojentuneena tuntien olonsa kotoisaksi ja tervetulleeksi.

Örnin katse kiersi naisissa. Nämä neljä olivat siis Balckin koulumamsellit. Rosa, Sally, Annie ja Emelie, nimet vilahtelivat hänen korvissaan. Örn oli hankkinut heistä tietoja. Balckin tyttöpensionaatin oli perustanut heidän isänsä Platon Balck, maisterismies, joka oli tehnyt pitkän työuran Haminan kadettikoulun opettajana. Hän oli siirtynyt sieltä Helsinkiin ja perustanut tyttärineen sisäoppilaitoksen, josta pian oli tullut hyvämaineinen ja suosittu.

Rosa vastaili kärsivällisesti Örnin kysymyksiin. Sen Rosa tosin jätti kertomatta, että varojen puutteessa Balckeilla ei ollut varsinaista asuntolaa. Nuoret neidit oli majoitettu sopiviksi katsottuihin perheisiin, joissa he saivat myös ateriansa. Oppitunteja varten oli vuokrattu kaksi tilavaa salia Vanhan kirkon lähistöltä.

”Olenko ymmärtänyt oikein”, Örn sanoi, ”että kaikki perheenne jäsenet toimivat opettajina?”

Rosa nyökkäsi. Ties monenhenko kerran hän selvitti perheen historiaa.

Balck oli aikoinaan opettanut tyttäriään kotona, ja heistä Rosa ja Sally olivat saaneet lisäksi opetusta Pietarissa. Emelie ja Annie olivat olleet vuoden pensionaattikoulussa Tukholmassa. Nämä nuorehkot naiset olivat siis saaneet niin hyvän koulusivistyksen kuin aika tarjosi. He kaikki puhuivat useita kieliä ja myös opettivat niitä. Örnin saamien tietojen mukaan Balckin perhe oli asunut pitkään Haminassa, missä puhuttiin ruotsia, venäjää, saksaa ja vähän suomeakin, joten usean kie-

len taitaminen ei ollut kummastuttavaa. Myös ranskan kieli kajahteli usein kadettikoulun luokissa ja käytävillä.

Örnin mielessä ei kuitenkaan ollut sen lajin koulutyö. Hän etsi naista, joka kykenisi järjestämään paljon alemman tason koulutusta, suorastaan alkeita. Örnin mieleen hiipi pettymys hänen seurattessaan naisten juttelua. Kaikesta päätellen hän oli sittenkin tullut väärään taloon.

Mutta yritettävä oli, eikä hän voinut poistua kertomatta asiaansa.

Kun teeateria oli ohi, vanhin sisarista antoi merkin muille, ja nämä poistuivat jättäen Örnin ja Rosan salin huojuville tuoleille. Örn tunsu epätavallista hämillisyyttä. Hän oli tottunut neuvottelemaan miesten kanssa liikeasioista, maatilojen hoidosta, sahojensa ja tehtaittensa hankinnoista ja niistä monista luottamustoimista, joita hänen kaltaiselleen miehelle luonnostaan lankesi. Hän liikkui nyt tuntemattomalla maaperällä, mutta tämä nainen katseli häntä odottaen, siniharmaat silmät täynnä itsevarmuutta ja vaivoin hillittyä uteliaisuutta.

Örnin kielellä pyöri kysymys maisteri Balckin paluusta. Hän olisi nykyin mieluummin puhellut miehen kanssa. Mutta jokin Rosa-neidin olemuksessa sitoi hänen kielensä, ja kysymyksen sijaan hän menikin asiaan.

”Neiti Balck, pohditte kenties asiani laatua.”

Rosa nyökkäsi. ”Tilanne ei ole silti epätavallinen. Monet oppilaittemme isät ovat olleet kiinnostuneita koulumme opetuksen tarjoamista mahdollisuuksista.”

”Olen tietoinen siitä”, Örn sanoi. ”Useiden liiketuttavieni tyttäret ovat olleet oppilaitanne, ja he ovat suositelleet lämpimästi kouluanne. Ja etenkin teitä. Juuri siitä syystä olen täällä.”

”Minkä ikäinen tyttärenne on?”

”Minulla ei ole lapsia, neiti Balck.”

Rosan kulmat kohosivat hiukan, mutta hän hallitsi hämmäs-

tyksensä. Hän oli jo ollut aikeissa kertoa konsulille, että Balckin tyttöpensionaatti oli sulkemassa ovensa lukukauden päättyessä ja että neidit Balck siirtyisivät opettajiksi uuteen, valtion Helsingin perustamaan tyttökouluun eli fruntimmerskolaan.

”Asia koskee siis jotakin muuta?”

”Aivan niin. Minulla on Hämeenlinnan lähistöllä maatiloja ja teollisuuslaitoksia. Sahoillani ja fabriikeissani työskentelee paljon perheellisiä miehiä. Ympäristön maalaislapset tarvitsevat koulusivistystä. Tiedän monen patruunan ryhtyneen perustamaan alkeiskouluja turvaamaan tulevan työvoiman opetusta. Neiti Balck, vaikka työskentelen monella alalla, opetuksen järjestäminen on minulle vieras käsite. Tarvitsen kipeästi apua ja neuvoja.”

Rosa ei ollut osannut odottaa tällaista käännettä. Hän istui hetken hiljaa sulatellen asiaa. Vihdoin hän sanoi:

”Rohkenenko ajatella, että toivotte saavamme meiltä – minulta – neuvoja tässä asiassa?”

Örniin huulilta purkautui vähäinen huokaus. Tämä nainen oli selväjärkinen, mutta silti vain nainen, eikä lainkaan sellainen, jonka konsuli oli odottanut tapaavansa. Kunpa maisteri Balck olisi ollut läsnä!

”Johtopäätöksenne on aivan oikea. Jonkinlainen tavauskoulu huolehtii opetuksesta maillani, mutta olen ajatellut pysyvää koulua, ja erään maatilani päärakennus sopisi mainiosti sen sijoituspaikaksi. Opettajalle rakennettaisiin asunto ja tarvittavat ulkorakennukset sekä luovutettaisiin peltotilkku.”

Rosa näytti miettelialtä.

”Konsuli on suunnitellut asiaa jo pitkälle.”

”Neiti Balck, toivoisin hartaasti, että koulunne edustajat tulisivat käymään Akilan kartanossa tutustumassa ympäristöön. Kuten sanottu, kaipaamme neuvoja ja ohjeita kaiken järjestämiseksi.”

Rosa rypisti hieman kulmiaan. ”Konsuli varmaankin ymmärtää, että meidän koulumme on varsin erilainen ja kokemuksemme rajoittuu siihen. Olemme lisäksi sulkemassa pensionaattiamme ja siirtymässä muualle opetustehtäviin.”

Örn näytti pettyneeltä. Mutta hänen kaltaisensa mies ei luovuttaisi helposti.

”Luonnollisesti opetuksenne liikkuu paljon korkeammalla tasolla. Mutta katsokaa, neiti Balck, koulukysymys on vielä pitkälti järjestäytymätön mitä maaseutuun ja teollisuuslaitoksiin tulee. Se on toistaiseksi vain valistuneempien piirien omaisuutta. Kuntia on kehotettu perustamaan koululaitoksia, mutta tavat ovat jähmeät ja kansa vastahakoista. Siksi minun on etsittävä apua mistä sitä voin löytää.”

Rosa nyökkäsi. Hän salasi huolellisesti innostuksensa.

”Ymmärrän kyllä. Konsuli siis toivoo, että esimerkiksi minä isäni seurassa vierailisin maatilallanne tutustumassa tilanteeseen?”

”Neiti Balck tiivistää toiveeni. Kesä on tulossa, ja kenties voisi olla mukavaakin viettää pari päivää maalla. Lähettäisin vaunut noutamaan maisteria ja neitiä. Olette toki tervetulleita vaikka koko perhe laajoine asiantuntemuksinenne.”

Rosan mielikuvitus oli jo alkanut leikkiä herkullisilla kuvilla. Kesä, ajomatka läpi vehreän maaseudun, kartano kukkean puutarhan sylissä ja ennen kaikkea mieltä kiihottava mahdollisuus luoda jotakin aivan uutta.

Rosa nousi seisomaan ja ojensi kätensä, johon Örn tarttui. Pieni kämmen oli kuiva, keveä ja lujaotteinen hänen miehenkourassaan.

”Puhun isäni kanssa. Kirjoitamme konsulille ensi tilassa.”

Rosa saattoi Örnin eteiseen, jossa Natti jo odotti auttaakseen takin konsulin harteille. Örn ja Rosa vaihtoivat tavanmukaiset kohteliaisuudet, ovi aukeni ja Örn seisoi mukulakiven

kattamalla kadulla kevätauringon paisteessa. Kaukana Wladimirinkadun päässä välkkyi Hietalahden ranta jäistä vapaana.

Örn oli hämmentynyt ja oudolla tavalla riemuissaan. Hän huomasi odottavansa kiihkeästi kesää.

Sisällä salissa Rosa seurasi juorupeilistä, miten kookas miehenhahmo käveli tihensä kävelykeppiä iloisesti heilutellen. Odotus sai hänenkin poskensa hehkumaan, eikä se jäänyt huomaamatta nuoremmilta sisarilta, jotka ryntäsivät saliin leveät helmat liehuen ja katseet uteliaisuutta täynnä.

”Kerro, kerro kaikki!”

Rosa kertoi. Hän teki sen kuivasti ja välinpitämättömästi, sillä tuohon hämäläiseen kartanoon hän halusi matkustaa ilman heitä. Innostus laimeni saman tien, ja puhe kääntyi koulupäivän tapahtumiin.

Rosan ajatukset askartelivat kuitenkin konsulin vierailussa. Kohtalo oli ojentanut Rosalle uuden mahdollisuuden nousta siitä voimia syövästä menneisyyden tapahtumaketjusta, jossa sekoittui kunniallisuus petokseen ja tahraton maine likaisiin huhuihin. Jospa hän voisi vihdoinkin jättää sen kaiken taakseen!

Maisteri Balck ylitti Senaatintorin syvissä mietteissä. Hänen ajatuksiinsa eivät yltäneet yhä lämpimämmin puhaltavat merituulet, tummuvat jäät Suomenlahdella, eivät edes ensimmäiset kirkuvat lokit, jotka kaartelivat sulapaikkojen yllä.

Platon Balckin mieltä kaihersivat samat ajatukset kuin yleensäkin, kalvavat huolet joita hän tunsi horjuvan rahataloutensa ja naisväkensä takia.

Rahapula oli kiusannut Platonia lapsuudesta saakka. Se oli turmellut monta hetkeä ja syönyt hänen terveyttään vuodesta toiseen. Hän oli syntynyt köyhään pappisperheeseen Viipurissa, opiskellut lainavarojen ja armopalojen turvin eikä ollut pystynyt haalimaan kokoon säädyllistä varallisuutta avio-

liittonsa aikoina. Platon oli monien miesten tavoin solminut aviositeen hurmaantuneena neitosen kauneuteen ja kepeään mieleen eikä ollut kyennyt ajattelemaan järkevästi edessä olevia pitkiä aikoja. Ewasta ei ollut kodin hengettäreksi, hän oli kovin sairaalloinen ja osoittautui tuhlaavaiseksi ja kyvyttömäksi pyörittämään kasvavaa perhettä miehensä tuoman laihan palkan turvin. Ewa oli synnyttänyt lapsen toisensa jälkeen. Kaksi poikaa oli menehtynyt kehtoon, mutta tyttäret olivat elinvoimaisia, ja kaikki neljä olivat jääneet henkiin rasittaakseen heikkoa taloutta entistä enemmän.

Ewa oli kuollut alle neljäkymmenen ikäisenä, jättänyt epäkäytännöllisen Platonin tytärparven keskelle neuvottomana ja surun murtamana. Onneksi vanhimmat tyttäret, Rosa ja Sally, olivat jo olleet kyllin isoja ottaakseen osaa kodin askareihin.

Oli toki ollut seesteisempiäkin aikoja.

Platon muisti hyvin tilanteen, jossa Rosa oli vaatinut isää istuutumaan ja puhelemaan rauhassa suunnitelmista.

”Yhden asian te osaatte paremmin kuin kukaan muu, pappa”, Rosa oli sanonut, ja Platon oli ensi kertaa huomannut, miten päättäväinen oli tytön leuka ja miten varmasti katse porautui kohteeseensa. ”Pappa, te opettatte paremmin kuin kukaan muu. Opettakaa nyt meitä, tehkää meistä oppineita naisia, jotka osaavat opettaa vuorollaan yhtä hyvin kuin isänsä.”

”Kunpa vain jaksaisin”, Platon muisti huoahaneensa neljän silmäparin tuijottaessa häntä odottaen ja vaatiin. ”Olen kovin väsynyt. Ei ole leikintekoa takoa oppia nuorten miesten päähän. Muutama opinhaluinen kadettikoulussa toki on, mutta suurin osa on laiskoja ja haluttomia työskentelemään tosissaan. Upseerioppilaani ovat hyvistä ja sivistyneistä perheistä, he ovat oppineet korvakuulolta monta kieltä ja solkkaavat ruotsia, saksaa, venäjää ja ranskaa, mutta kun tulee kieliopin aika, se ei tahdo mahtua paksuihin kalloihin. Minun oppiaineeni

maantieto ja moraalioppi ovat heille yhtä etäisiä kuin kuun liikkeet. Niitä nuoria lurjuksia kiinnostaa vain kaikenlainen velttoilu, tyttöjen perässä juoksentelu ja kortinpeluu.”

”Pappa, me emme ole poikia”, Rosa huomautti. ”Mikään noista viimeksi mainituista ei kiinnosta meitä.”

”Ei, taivaalle kiitos siitä. Enkä sallisi kenenkään teistä juoksentelevan kadettien kanssa yhtään missään.”

”Pappa on opettanut meitä pienestä saakka”, hiljainen Sally puuttui puheeseen. ”Voisiko pappa kuvitella, että jokaisesta meistä voisi tulla hieno opettajatar, joka ansaitsisi itse toimeentulonsa?”

Sallyn sanat saivat tuulta maisteri Balckin purjeisiin. Ansaita itse toimeentulonsa! Se kuulosti lupaavalta. Se ratkaisisi monta pulmaa.

Siitä oli lähdetty, ja nyt päämäärä oli vihdoinkin saavutettu. Silti Balck oli kyvytön irtautumaan vanhoista huolistaan. Oli peräti inhimillistä takertua tapoihinsa, kuinka huonoja ne sitten olivatkin.

Natti oli ollut vuosikausia Platonin henkisenä tukena Ewan kuoltua. Nattin kiihkeä uskonnollisuus ja puritaaniset elämänarvot olivat muodostaneet perustan tyttöjen kasvatukselle.

Ansarikukkiakin, Platon huokasi, sellaisiksi muovailtiin säätyläisneitokset. Heitä piti suojella samoin kuin lasitalossa kasvatettavia herkkiä kukkasia, heidät tuli pitää tietämättöminä ulkona riehuvista tuulista, piiskaavasta sateesta, polttavasta helteestä ja talven pakkasista. Mitä hienompi ja tavoiteltavampi neito, sitä vähemmän hänen tuli tietää elämän raadollisuudesta. Ihannetyttö oli kiltti, siveä, myötätuntoinen ja uhrautuva. Ennen kaikkea hänen tuli olla puhdas ja viaton astuakseen avioliittoon koskemattomana niin sielun kuin ruumiin puolesta.

No, silläkin oli hintansa, sen Platon oli kuullut. Jotkut

morsiamet joutuivat häyönään pakokauhun valtaan uskoessaan miehensä tulleen hulluksi. Sattui myös, että nuori nainen lankesi viettelijän valtaan, koska ei ymmärtänyt mistä oli kyse.

Platonia puistatti lämpimästä säästä huolimatta. Oliko Rosan onnettomuus johtunut kasvatuksesta? Natti oli vastustanut moista epäilyä kiivaasti, mutta ahdistus kaiheri isän rintaa.

Kaikki tiesivät naisen olevan fyysisesti, moraalisesti ja älyllisesti heikompi kuin mies, mutta eipä ollut kaikissa miehissäkään hurraamista, sen kadettikoulun opettaja hyvin tiesi.

Platon Balck oli nyt tavoittanut Esplanaadit ja harppoi tuota pikaa Itäisen ja Läntisen Heikinkadun poikki. Hän ohitti Luterilaisen seurakunnan kirkon, Vanhaksi kirkoksi kutsutun. Matkan varrella hän tapasi monta puolituttua. Hatun lierin hipaisu ja kohteliaan tervehdyksen lausuminen riitti hyvin, ei tarvinnut pysähtyä ja jäädä puhelemaan.

Balck alkoi tottua pääkaupunkiin. Syvällä sisällään hän oli edelleen viipurilaispoika, joka kaipasi kansainvälisen kaupungin iloista kuhinaa, kielten värikylläistä vaihtelua, lähteviä ja saapuvia kaupp-aluksia Uraan satamassa, ikivanhoja rakennelmia ja vallituksia. Haminan vaihe oli ollut tilapäisempi, ja siitä oli jäänyt katkeria muistoja. Helsinki oli nuori nousukas. Jopa Senaatintorin upeat rakennukset muistuttivat ikävästi Suomen kadettikoulun päärakennusta Haminassa.

Niin, elämäntyönsä hän oli tehnyt Haminassa. Se oli osunut keisari Nikolain tiukkaan aikaan. Kun Platon Balck oli saanut viran Suomen kadettikoulun opettajien joukossa, oli kadettikoulu toiminut Haminassa jo kymmenen vuoden ajan. Sen edeltäjän, Haapaniemen sotakoulun, rakennukset oli tulipalo tuhonnut vuonna 1818, ja muutamaa vuotta myöhemmin oli Haminassa päästy jatkamaan toimintaa, nyt Suomen kadettikouluna. Kymmenen vuoden kuluttua koulusta oli

muodostettu kuusiluokkainen sotakoulu. Kun koulutuskielinä olivat pääasiassa ranska ja venäjä, oli monen ruotsinkieliseen aatelisperheeseen syntyneen poikalapsen tarpeen oppia olenainen kielitaito pysyäkseen mukana oppitunneilla.

Platon Balck oli suorastaan kielellinen nero, häneltä sujuivat kaikkien tavallisten viipurilaiskielten lisäksi klassilliset latina ja kreikka. Italiaa ja espanjaa hän oli harrastanut omaksi ilokseen, hän luki myös englantilaisia kirjoja alkukielellä. Platonin oli aina ollut vaikea ymmärtää miksi niin monille muille kielet tuottivat hankaluuksia.

Tyttäret olivat pienestä saakka saaneet tottua isään, joka puhutteli heitä ties millä kielellä ja joka osasi houkuttaa heidät kielten ihmeelliseen maailmaan. Platon Balck ei ottanut tosissaan uskoakseen väitettä naisväen heikoista älynlahjoista, sillä hänen oma kokemuksensa todisti aivan muuta. Mutta hän oivalsi olevansa siinä suhteessa yksinäinen, sillä epäily naisten heikkoja aivoja, älyllisiä ponnistuksia kestäättömiä elimiä kohtaan oli laajalle levinnyt ja yleisesti hyväksytty tosiseikka.

Askel keveni Balckin kääntyessä Wladimirinkadulle ja suunnatessa Käen korttelia kohti. Katua reunustivat matalat puutalot lankkuaitoisen, korkeine portteineen ja suljettuine sisäpihoineen. Jos katua jatkoi pidemmälle, se muuttui lopulta hiekkatieksi, joka johti kallioiden välissä merenrantaan ja teurastuslaitoksen pihapiiriin. Kauempana rannassa Kampinmalmin takana sijaitsivat hautausmaat jaettuina luterilaisten, ortodoksien, sotilaiden, vankien ja kolerapotilaiden hautausalueisiin. Balck oli toisinaan kävellyt sinne tyttäriensä seurassa saadakseen liikuntaa. Heidän sukuhautansa sijaitsivat Viipurissa ja Haminassa oman onnensa nojassa.

Tuskin Balck oli päässyt sisälle kotiin, kun tyttäret ympäröivät hänet hälisten ja suukotellen. Balck oli ansassa heidän leveiden hameidensa keskellä.

”Pappa, ette arvaa kuka täällä kävi!”

”Armahtakaa jo vanhaa isäänne! Olen nääntyä teen ja voi-leivän puutteeseen. Kävelin tänne koko matkan yliopistolta, kun en halunnut tuhlata vossikkaan.”

Natti hätisteli tytöt syrjään niin että maisteri Balck pääsi ruokasaliin teepöydän ääreen. Tyttäret istahtivat mahdollisimman lähelle ja rupattelivat taukoamatta.

”Meillä vieraili vapaaherra Örn Akilan kartanosta Hämeestä! Konsuli ja ties mitä, hänellä on fabriikkeja ja maatiloja muillekin jakaa.”

Balck oli nälkäinen ja janoinen. Hän kuunteli keskeyttämättä raviten samalla itseään. Tyttäret olivat ilmeisen kurittomia kotiololoissa, he rakastivat hellästi isäpappaansa eivätkä pelänneet häntä, vaikka kunnioittivatkin hänen oppineisuuttaan. Balck alistui mieluusti tyttärien kiintymyksen osoituksiin, sillä se huojensi hänen huolten täyttämää mieltään.

”Konsuli kutsui meidät kaikki vierailulle kartanoon. Mutta Rosa ei haluakaan ottaa meitä mukaan...”

Balck nielaisi viimeisen suupalan ja katseli tyttäriään niin ankarasti kuin kykeni.

”Lakatkaa jo! En saa mitään tolkkua puheistanne. Mitä tämä konsuli meistä oikein haluaa? Emme tunne häntä lainkaan. Miksi ihmeessä hän kutsuisi meidät kartanoonsa jonnekin maansydämeen?”

”Pappa, hän haluaa perustaa kartanon väelle koulun!”

”Koulun jonnekin korven keskelle? Onpa aikoihin eletty!”

”Aivan”, Rosa sanoi. ”Ja omilla varoillaan.”

”Missä kohtaa me tähän liitymme?”

”Pappa, yritä edes ymmärtää. Hän haluaa meidän neuvonjamme!”

”No, se on ainakin uutta. Eipä ole minun neuvojani tarvittu pitkään aikaan.”

Nattin siistiessä pöytää tyttäret hälisivät yhä, naisväen rasittavaan tapaan. Lopulta he päättivät lähteä vielä ulos nauttimaan keväisestä säästä, ja huoneisiin laskeutui siunattu rauha.

Platon Balck avasi liivinnappinsa ja oikaisi seslongille. Hän sulki silmänsä omituisen tyytyväisenä. Täysin tuntematon varakas konsuli oli tullut pyytämään neuvoja! Vaikka konsuli olikin puhunut vain Rosan kanssa, tuskinpa hän olisi kuulutkaan koko pensionaatista ilman Platonin mainetta, se osa äskeistä keskustelua osui varmaankin oikeaan. Platon oli uskonut olevansa tuomittu ja unohdettu, ja vaikka pensionaatti oli menestynyt kohtalaisesti turvaten perheelle laihan toimeentulon, hän poti edelleen Haminassa koettuja pettymyksiä.

Platonin filosofinen mielenlaatu sai hänet joskus pohtimaan ongelmiaan ulkopuolisen silmin. Siihen hän ainakin pyrki, mutta itsensä oli kova vastus ja kun surumielisyyys hänet valtasi, hän saattoi tosi asiassa ajatella vielä henkilökohtaisemmin ja kritiikittömämmin kuin tavanomaisesti. Miehinen itsekunnioitus sai hänet usein syyttämään epäonnestaan kohtalon kolhuja, ja silloin hän salli itsensä tuudittautua yleiseen mielipiteeseen ja unohtaa, mitä kenties juuri hetki sitten oli itse ajatellut vaikkapa naisväen kyvykkydestä.

Tytär syntyi, tyhjä syntyi.

Nainen oli heikko, johdateltava, isänsä ja miehensä ohjailtava ja kyvytön pitämään itsestään huolta. Naisesta ei ollut suuriin tekoihin eikä vaativiin ammatteihin. Jokin vähäinen askartelu tuli kysymykseen, opettaminen tai sairaiden hoitaminen, mutta politiikka, liiketoimet, kirkonvirat tai hallinnon virkatehtävät olivat aivan liian vaativia naisen heikolle älylle ja hennolle ruumiinrakenteelle. Ei kai turhaan väitetty, että liiallinen opiskelu suorastaan vahingoitti naisen intiimejä elimiä ja hänen hedelmällisyyttään?

Platon Balck ajatteli tyttäriään. Rosa oli miltei kaunotar, jos piti hillitystä tyyplistä. Mutta oliko siitä ollut hänelle iloa? Totisesti ei. Platon puri hammasta muistaessaan, miten sika-maisesti koppava Burgfeltin poika oli kohdellut Rosaa.

Sally, seuraava iältään, olisi helpompi naitettava. Hän oli vaalea ja sievä, iloinen ja pinnallinen, eikä hänestä olisi murheita. Emmi, kolmonen, oli järkevä arki-ihminen. Hänessä oli taipumusta uskonnollisuuteen, ja hän oli alkanut viihtyä Nattin seuralaisena rukouspiireissä, joissa hän tapasi Helsingin kermaan kuuluvia rouvia ja neitejä.

Annien terveys huolestutti kaikkia. Annie oli jäänyt äidistään varhain ja potenut riisitautia. Jopa isäpappa tiesi, että Annien rintakehä oli pieni kuin linnulla ja lantio kovin soukka. Ei sopinut käyttää sellaisia sanoja kuin rinta tai lantio, mutta olihan Platonilla silmät päässä. Lasten synnyttäminen tulisi olemaan vaikeaa, jollei kuolemaksi. Annie oli niin hoikka, että tuulenpuuska saattoi kaataa hänet kumoon tartuttuaan leveään hameeseen. Edes korsettia hän ei olisi tarvinnut saadakseen uumansa niin kapeaksi, että miehen sormet ylsivät sen ympäri, kuten asiaan kuului.

Keuhkotauti vaani alituisen nuorten naisten ja miestenkin ympärillä, ja Annie rukka näytti olevan sille helppo uhri. Mutta toistaiseksi hän oli säästynyt perheen vaaliessa häntä ja vah- tiessa, ettei hän päässyt kylmettymään. Annie oli ollut pienenä sisarilleen kuin nukke, jota he pukivat ja hellivät kaikin tavoin.

Pikku Anni oli äskettäin yllättänyt isäpappansa toden teolla. Myös hän oli saanut tarjouksen opettajan työstä valtion perustamassa tyttökoulussa. Sally, Emmi ja Anni siirtyisivät kaikki tuntiopettajiksi, ja Balckin tyttöpensionaatti sulkisi ovensa. Vain Rosalle ei ollut tarjottu mitään. Se oli loukannut Rosaa, ja ihmetyttänyt isää ja sisaria, sillä hän oli sisarussarjan määrätietoisin ja taitavin opettaja. Kenties hänen asemansa

Balckin tyttöpensionaatin johtajattarena oli saanut valtion koulun edustajat miettimään kaksi kertaa. Fruntimmerskolanin ensimmäiseksi johtajattareksi kutsuttu neiti Amalie Ertmann ei kaivannut rinnalleen kilpailijaa. Mutta sisimmässään Platon tiesi, ettei tämä ollut ainoa syy.

Balck tunsi Amalien, joka oli kuten hänkin syntynyt Viipurissa ja käynyt siellä tyttökoulun. Hankittuaan kokemusta kotiopettajattarena ja perustettuaan Helsinkiin yhden sen tyttöpensioneista hän oli saavuttanut vanhempien luottamuksen ja arvonnannon. Hän oli lisäksi paljon Rosaa vanhempi, kunnianarvoisa daami, ystävällinen ja määrätietoinen nainen, johon valtiokin luotti.

Rosa parka. Platon katui nyt ajattelematonta tapaa, jolla oli ensin reagoinut kuultuaan konsulin käynnistä.

”Kas kun tämä konsuli Örn tuli kyselymään neuvoja sinulta, Rosa, eikä neiti Ertmannilta tai minulta”, Platon oli huomauttanut hiukan kitkerästi. Konsulin ajattelemattomuus oli kieltämättä nakertanut hänen omanarvontuntoaan.

”Voi, pappa”, Sally oli puuttunut sovittelevasti tilanteeseen nähdessään Rosan poskille lennähtäneen punan. ”Pensioneatimme on tunnettu Balckin neitiensä kouluna, ja konsuli mainitsi pari entistä oppilastamme, joiden isät olivat suositelleet nimenomaan Rosaa pensionaatin johtajattarena. Hän tuskin tiesi mitään monista ansioistanne, pappa, koska ne ovat peräisin Haminan kadettikoulun ajoilta.”

Sen Platon itsekkin hyvin tiesi. Hänen aikansa oli ohi, oli ollut siitä saakka, kun hänet siirrettiin syrjään ilkeämielisten kilpailijoiden toimesta. Kamppailu opettajanpaikoista kadettikoulussa oli kova, ja Platon tiesi itsekkin muistinsa alkaneen heiketä. Hän ei myöskään ollut kyennyt pitämään kuria uppimiskaisten nuorten miesten joukossa. Kun koko Hamina sitten kohisi Rosan ja David Burgfeltin häväistysjutusta, oli näyttänyt

selvältä, että perheen oli jätettävä Hamina ja löydettävä uuden elämän alku muualta. Silti ei kulunut päivääkään, ettei Platon olisi pelännyt sen onnettomuuden seurauksia. Hän uskoi lujasti, että juuri se oli nytkin tahrinut Rosan mahdollisuudet jatkaa opetustyössä Helsingissä. Juorut eivät olleet jääneet Haminaan, vaan joku levitti niitä myös pääkaupungissa.

Tytöt puolustivat aina siskoaan tulisesti, ja niin he olivat tehneet nytkin.

”Eikö pappa voisi sentään harkita matkaa konsulin maatilalle?” Anni oli sanonut anovasti. Ilmiselvästi sisaret olivat yksissä tuumin asettuneet puolustamaan paljon kärsinyttä Rosaa jopa omaa isää vastaan. ”Helsinki on tuota pikaa kuuma kuin pätsi kesähelteessä, kadut typötyhjät, kun kaikki muuttavat maalle kesäksi.”

Se oli tietysti totta, jokainen halusi suven ajaksi maaseudun vehreyteen ja viileiden vesien äärelle. Meri ei nauttinut samaa suosiota kuin lempeät sisäjärvet. Ei tarvinnut mennä kauas kaupungista, jo Espoon ja Hämeen tullien takana aukeni maaseutu lupauksia täynnä. Varakkailla oli omat kartanonsa ja maatilansa, mutta myös kaupungin virkamiehet kykenivät ostamaan oman maapaikan. Jopa kaikkein niukinta leipää syövät perheet yrittivät hankkia edes yhden kamarin tai vähäisen torpan vuokratodiksi kesäkuukausien ajaksi. Vain työväki ja osaton kansa jäivät pakosta kaupunkiin. Myös perheiden palvelijat seurasivat isäntäväkeä maalle huojuvien muuttokuormien päällä istuen. Tuntui kuin ainoastaan Balckit jäisivät osattomiksi kesän iloista.

Annien vetoamus hellytti Platonin mielen, mutta Emmin järkevä toteamus taisi sittenkin olla ratkaiseva.

”Eihän tässä nyt Rosasta ole kyse”, Emmi oli sanonut. ”Balckin neitien koulu, vielä mitä. Pensionaattihan on isän perustama. Kyllä isän maine konsulin tänne ajoi, siihen hän

tiesi voivansa luottaa. Ja isän kanssa hän olisi halunnut keskustellakin, mutta kun isä ei ollut paikalla, hän joutui tyytymään Rosaan.”

”No no, Emmi. Ei pidä vähätellä Rosaakaan, hyvää työtä hän on pensionaatissa tehnyt”, Platon oli vastannut. ”Ja onhan se tärkeä pyrkimys, tuo koulu. Voin harkita asiaa”, hän jatkoi hetken mietittyään ja sai sillä tyttäret syöksymään luokseen halailemaan ja suukottelemaan kaljuuntuvaa päälakea.

Vain Rosa oli vaiennut. Hänen itsevarmuutensa oli särkyneyt Haminan valleilla, eikä mikään ollut kyennyt liimaamaan palasia yhteen, sen huomasi jälleen.

Platon haukotteli makeasti, tunki rentoutuvansa ja ajatukset sumenivat vähitellen. Kuorsaus tunkeutui huulten välistä, ilmavirta heilutteli viiksiä ja hätisteli pois ensimmäisen lämpimän päivän kärpäsen, joka oli herännyt jossakin kolossa ja etsi nyt mukavaa lepopaikkaa.

Siskojen suunnatessa kohti Ullanlinnan kallioita Rosa päätti pujahtaa omille teilleen. Natti tuli tamppuuriin juuri kun Rosa veti ylleen lyhyttä viittaa ja solmi hatun nauhoja.

”Et kai sinäkin lähde?” Natti sanoi nyreästi. ”Minä tarvitsen apua silytyksessä. Kukaan ei tärkkää paremmin röyhelöitä ja maisterin kalvosimia.”

Se ei ollut totta, Natti itse oli lyömätön kaikissa töissä, mutta Rosa tiesi Nattin haluavan kysellä enemmän konsuli Örnistä.

Rosa empi.

”Natti, ulkona on niin kaunista! Olen istunut koko päivän koulussa, ja siellä on tunkkaista auringon paahtaessa katuja.”

”Rosa, ihmisen on opittava luopumaan mieliteoistaan. Sinä varmasti muistat, miten harjoittelit lapsena joka päivä ainakin yhtä hyvää tekoa.”

Toki Rosa muisti. Lapsuuden ja nuoruuden aika oli ollut koettelevaa, sillä Nattin oppien mukaan lapsen oli joka päivä luovuttava jostakin rakkaasta esineestä tai hauskasta leikistä. Se oli kasvattanut luonnetta.

”Silitämme myöhemmin, kun olen palannut”, Rosa uskalsi kuitenkin väittää vastaan. Hän ei ollut enää lapsi eikä Nattin komenneltavissa.

Natti alistui huokaisten syvään.

”Menen illalla rukouspiiriin. Olkoon sitten, silitetään huomenna.”

Natti jäi katsomaan Rosan pukeutumista ja poistumista. Kunpa hän olisi voinut kysyä Rosalta mitä Haminassa oikein oli tapahtunut. Mutta aroista asioista ei voinut puhua. Ei tullut kuuloonkaan, että hän olisi saanut ulos suustaan sellaisia sanoja, ja niin jäi epäselväksi, oliko se nuori lurjus tahrinut Rosan vai ei. Olisipa tyttöjen äiti yhä elossa. Niin hupakko kuin tämä olikin ollut, Rosa tarvitsi vanhempaa naista, jolle uskoutua.

Nattin sydäntä puristi vieläkin tieto siitä, että Rosa olisi voinut olla jo naimisissa toisaalla, jollei neitonen olisi niin kovasydämisesti kieltäytynyt Herbert Wettsteinin kosinnasta.

Harmin paikka!

Natti tunsu hyvin kosijan äidin rouva Rakel Wettsteinin. Tämä oli Haminassa kuulunut samaan rukouspiiriin kuin Natti ja oli varakkaan importöörin leski, joka oli myynyt miesvainajansa liiketoimet erittäin edullisesti ja taannut siten pojalleen huolettoman tulevaisuuden.

Mutta eihän Rosa sellaisista ymmärtänyt. Hän on väittänyt inhoavansa koko miestä.

”En minä halua sellaista puolisoa, minä haluan oikean miehen! Herbert vapisee kuin haavanlehti minut nähdessään ja hikoilee niin, että on kuin kosken partaalla seisoi.”

”Etkö sinä sääli rakastunutta poikaparkaa?” Natti oli yrittänyt vedota Rosan hellään mieleen.

”Tietysti säälin, koska hän änkyttää ja sammaltaa, mutta sitäkö minun pitäisi kuunnella loppuelämäni?”

Natti oli vedonnut Platon Balckiin, mutta joutunut pettymään.

”Onhan nuori Wettstein nyt varoissaan, mutta tuhlaa tuota pikaa perintönsä, koska hänestä itsestään ei taida olla työntekoon saati sijoittamiseen. Siinä Rosa sitten istuisi tyhjän päällä ja joutuisi kukaties vielä elättämään hyödyttömän puolisonsa.”

Nattin suruksi Herbert oli saanut rukkaset ja Rosa samalla katkeran vihollisen, sillä Rakel Wettstein oli leppymätön kotkottaessaan kuin kanaemo poikasensa ympärillä.

Rosa ei muistanut koko Herbertiä, sillä kosinta oli vain nau-rattanut ja kiukuttanut häntä. Ei, ristiriitaiset tunteet johtuivat muusta ja repivät Rosan mieltä hänen astuessaan kadulle ja suunnatessaan kohti merenrantaa. Tuuli sai hänet kietomaan viitan tiukasti ympärilleen. Puuskat leikkivät kampauksesta karanneilla kiharoilla ja yrittivät irrottaa liukkaiden silkkinauhojen sitoman päähineen.

Rosa tunsi olevansa kuin myrskyä vastaan taisteleva purjelaiva leveine helmoineen. Hän vilkaisi kadehtien ohikulkevia miehiä yksinkertaisissa työvaatteissa. Miksi ihmeessä naisen piti varustaa itsensä metrikaupalla kangasta ja kaiken maailman röyhelöitä? Maailmaa ei totisesti valloitettu näissä vetimissä!

Rosan rintaa pakahdutti kiukunsekainen kaiho. Hän ikävöi aikoja, jolloin hänen päänsä oli ollut täynnä tyhjiä unelmia ja romanttisia toiveita. Kaikki jaloa rakkautta julistavat romaanit ja hempeät runot olivat saaneet Rosan odottamaan suuria tunteita ja herkkiä lemmenhetkiä myös omaan elämäänsä. Kun

hän oli kohdannut Davidin katseen, hän oli aavistellut sen kaiken tulevan pian tapahtumaan myös hänelle itselleen.

Se oli ollut ihana tunne, ja sitä riemastuttavaa onnen virtaa hän kaipasi edelleen. Kaikki muu olikin sitten lyöty murskaksi.

Haminan etiketti oli tiukka, ja kaupungin rouvat pitivät tarkkaa vaaria säädyllisyydestä. Parempien perheiden tyttäriä oli kai-kin keinoin varjeltava upseerioppilaiden huomionsoituksilta. Toki myönnettiin, että kadetikoulussa opiskeli varteenotettavia sulhasehdokkaita koko maan ylhäisön parista. Mutta tulevat upseerit tiedettiin myös taipuvaisiksi pelaamiseen, juopotteluun ja tuhlaavaisuuteen. Montaa kunnan porvaria kauhistutti ajatus sellaisen vävyehdokkaan ilmestymisestä perheeseen. Hyvin tiedettiin, ettei onnetar ollut hymyillyt niille kauppiaille ja teollisuusmiehille, jotka saivat vävykseen liikeasioihin sekaantuvan upseerin. Se tie oli kivetty vekseleillä, väärennöksillä ja peliveloilla, jotka johtivat konkurssihelvettä kohti.

Nuorten säätyläistyttöjen ei sopinut edes kävellä kaupungilla kadetin rinnalla ilman esiliinaa. Vain perhejuhlien tanssilattialla tiukkakatseisten daamien silmien alla sopi pyörähdellä kaksin. Luistinradalla kenties tohti viivähtää hetken rinnakkain, mutta sielläkin seisoivat katselijamuuri tuomitsemassa jokaista elettä tai kaihoisaa katsetta. Joskus pimeään turvin saattoi hetkeksi pujahtaa tapaamaan kaivattuaan.

Rosan silmiin kohosivat kyyneleet. Hän syytti meritulta, mutta myös sydän itki. Hän ei ollut Haminassa edes ennättänyt tavata ketään sellaista, jonka kanssa olisi koettanut karata uteliaiden silmiltä, ja silti hänen oli käynyt näin. Tietysti hän oli kaivannut rakkautta, janonnut hellyyttä kodissa, jossa oli vallinnut hajamielinen isä ja itsekeskeinen äiti. Vaikka siskot ja Natti tekivät parhaansa, Balckin tyttöjen elämästä puuttui lämpö ja hellyys. Molempia Rosa oli toivonut löytävänsä muualta.

Ihmisellä pitäisi olla mahdollisuus palata alkuun ja valita toisin. Miten paljon viisaampi Rosa olisikaan nyt kuin silloin kadettikoulun tanssiparketilla! Toisaalta, hän ei olisi mitenkään voinut tietää, mitä edessä olisi.

Keisarillisen kadettikoulun oppilas kostaa maisterilleen vastuuttomin kepposin, jotka tahraavat tämän Rosatyttären maineen. Lupaava opettajattaren ura on vaakalaudalla ja perheen on lähdettävä Haminasta. He perustavat Helsinkiin tyttöpensionaatin ja Rosasta tulee arvostettu opettaja. Mutta menneisyys ei jätä rauhaan. Kun pensionaatti suljetaan, sisaret saavat toimen muualta, Rosa ei.

Sitten ovelle saapuu herrasmiestehtailija Helmer Örn. Hän tarvitsee neuvoja perustaakseen kansanlasten koulun kartanonsa maille. Kaikki tuntuu kääntyvän hyväksi, mutta hanke hautautuukin. Onko häväistysjuttu kulkenut Helmerin korviin?

Epookkiromaanin mestarin Pirjo Tuomisen uutuus vie lukijan moraaliltaan herkälle 1850-luvulle. Uusi polvi on varttumassa maahan, joka kurkottaa kohti hyvinvointia ja kehitystä.

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-0422-2

Päälys: Mika Kettunen

Kannen kuvat: Shutterstock